

“వివేకానంద”

The Nellore Progressive Union

L P HALL, NELLORE

ప్రతి ఒక్కరికి ఒకటి

నెల్లూరు వర్ధమాన సమాజము

12-4-5

గ్రంథకర్త

కర్ణ పాఠేం. కృష్ణ రావు

No

The Nellore Progressive Union

శ్రీ నెల్లూరు వర్ధమాన సమాజము, నెల్లూరు

శ్రీ తిక్కన గ్రంథాలయము

వేంకటరాయాస్త్రి సంస్కృత గ్రంథాలయము

THE CORONATION LIBRARY

శ్రీ పద్మావతి పబ్లికేషన్స్

— గ్రంథ —

గారిదే బహుకృతిము

L P Hall, Nellore

అన్ని హాస్కులు
గ్రాధకర్తవి

ప్రథమ ముద్రాణము
1000 ప్రతులు

జనవరి 1935.

“సాహిత్యలత”

రాజసోపకులు.

మీ గానా శ్రీ కే నకుండి రావయ్య స్వేదాన,

భూస్వామి ౧, చీగా,

“ -- -- శ్రీకాకుళి పట్టాభిరామ లక్ష్మణాన,

శ్రీమత ౨, చీగా,

“ కమ్మమూరు శరణాధారాపు ౩ తులుగూరు

భూస్వామి ౩, ఇటికి సాక

శ్రీ “నాహిత్యలత” పరిధమ కనుమ గగు నీ ‘ వి-
కానంద” అపూర్వస్థితిని వ్రాయఁబడి రూపకము, నూతన
మార్గదర్శి మృదుమమరమగు కైలిగో, హృదయాహదకర
మగ, భక్తిశ్లాఘైరాగ్యములఁ బ్రబోధించు మానవ బీద
హస్యములఁ దెలుపు నిట్టి రూపకములు ఆధిభాషయంద
ప్పటికి లేవనియే చెప్పవలెను

విద్యా విభాగమునకు మాకు ననకమగ సంచలన
ముగలిగిన యీ దినములలో నిట్టి గ్రంథములు పరిచయము
లుగా నియమింపఁదగినవని నానవి పరిచయగ్రంథనిర్ణేత
లిట్టి గ్రంథముల నామోదింతురు గాక !

శ్రీమంతలుగు వైశ్యకలాభములుగు వామాభిమాను
లును నగు మ రా రా శ్రీ ఊటకూరి రామయ్యశేష్ఠి
గారు ఈ గ్రంథమునకు కృతిపతియగుట మదావహము.

ఆశాల్యమిత్తుగు కృతిక ర్తయు కృతీభ ర్తయు అవో
న్య సహాయసంపత్తితో నీ నాహిత్యలత నాన సన్యకనుమ
సుశోభితయై పరిష్కరింపఁబడి చేయుదురుగాక !

ఇట్లు విష్ణువిచ యధా కేయడ

రావు, నెంకిట సుబ్బారావు,

B A B Ed

ప్రసంశ

భ్యాతిగాంఢిన యీ కృతిపతి సద్వంశసంజాతుడు- అ
గాఢనంశియు, ఊటుకూరివారు ధనాధ్యులేగాక, ధర్మబింత
గల, పరోపకా, పారీణు- కవులను, పండితులను సత్కరించుట
వీరియింటి ఆచారము ఆదిలో యీ గ్రామమున స్త్రీల వై
ద్యాయమున నిర్మించుటకు కొన్ని యకరములు దానమొసం
గిన కీర్తిశేషులు కోటయ్య శ్రేష్ఠిగారు యీ కృతిపతి తండ్రిగారు
ఇక్కడ, విద్యాలయమును స్థాపించి అస్మదామలకు విద్యా
దానమొసంగిన కీర్తిశేషులు ఊరా వెంకటేశ్వర్లుగారు, ఈ
కృతిపతి పితరండ్రిగారె గ్రామమున పలుకుబడిగల పెత్త
నదార్లు వీరు

జాతీయవాదులైన, కృతిపతి రామయ్య శ్రేష్ఠిగారు,
పురపాలకులుగనండి, ప్రజారంజకులైరి

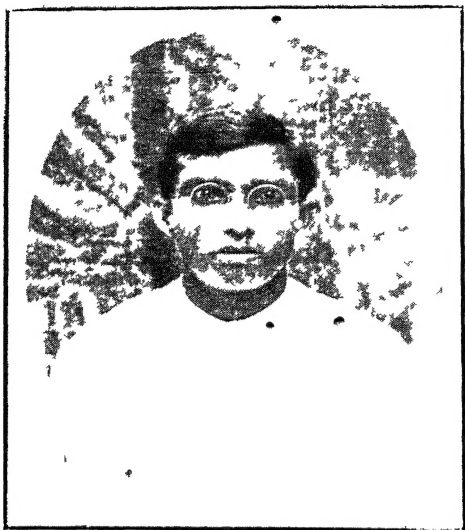
వీరి ప్రభ్యాతి న గ్గడించుటకు ఈ రెండుమాటలు చా
లు నమకొంటాను

ఇట్టి రామయ్య శ్రేష్ఠిగారు ఈ “వివేకానంద”కు కృతి
పతియగుట, నాకును విశేషించి, “సాహిత్యలత”కును శుభో
దయము

ఇట్లవిన్నవించు విధేయుడు,

కృష్ణరావు,

గౌరవము

కృతి కర్త

“దేశమునుద్ధరించుటకు గద్యకావ్యము లవసరములు”

కృ. కృ

The National Progressive Union

L. P. U.

1911

1911

అలా, ప్రేమకు ప్రేమ న పానము

ప్రేమించుట మా వునివి

ప్రేమలో దాస్యము—ప్రేమలో—

ప్రేమ—విశ్వాసము, నిమ్నీని మిది అత్యంతము

భామున్నది

నిర్మలాదమిందిమియున్నది

మీదమే జీవిత పరమాంగదా

కల్పవృక్ష కల్పవృక్ష

God is love and he that dwelleth in love
dwelleth in god — and, god in him,—

(The Holy Bible)

కృ తి స తి

మ రా రా శ్రీ డాటకూరి రామయ్య శ్రేష్ఠిగారు

1. 10 జనం - మన్మథుని

2. 11 - మన్మథుని

ఈ కృతి

1. 12 మన్మథుని

3. 13 - మన్మథుని

4. 14 - మన్మథుని

శ్రీ రామకృష్ణుడు
ప్రభుగూన సమరూపము

సరేంద్రనాథ్
విశ్వరాధదత్తు
భువనేశ్వరి
రామచంద్రదత్తు
దేవేంద్రనాథ్
శ్రీరామకృష్ణుడు
ప్రతాపచంద్రుడు
విద్యాధరి
నృద్ధనారి

N E — మఱికొందఱుశిష్యులు, మిత్రులు సమయాను
కూలముగ బ్రవేశింతురు

వివేకానంద

రంగము 1

(నరేంద్రుడు మలినాంబరుడై అలోచనాయత్త చిత్తిమతో వచ్చి చుండును మరియొకడైపునుండి మహా నేవేద్రినాథు డగుచే చిమ నరేంద్రునిబిది)

నరేంద్రా! నరేంద్రా!

నరే — (విస్మయముతో) మహర్షలా? నగుస్కా రములు,

దేవేం — ఆన్యమనస్కుడవై యుంటవి?

నరేం — లేదే సహజముగ నిట్లే యుందుగదా?

దేవేం — నీదృష్టి యీప్రహచముననన్నట్లు దోచడ భావ నాలోకమున విహరించుచుండువా? సాస్కారప్రియు డవుగదా, నీకీ మలినాంబరములేల?

నరేం — స్వామీ? హృదయమాలిన్యమును బోగొట్టుటకు

• బ్రయత్నించవలెను గాని, వస్త్రాదులెటుంజిననేమి?

దేవేం — అట్లని బూడిదలో బొర్లాడగదా?

న రేం — (నవ్వుచు) బూదయూ ? విజ్ఞానయనోవి శాలురగు
తామిట్లు మాటాడుచున్నారు ? పరిమపవిత్రమైన బూ
దిదయే శంకరునకు మైబూత

దేవేం — గడుసుదనమా ?

న రేం — కాదు మరిభిప్రాయపడుచున్నారు

దేవేం — అర్థరహితమగు పవర్తనము

న రేం — సుభగాహ్యము స్వామి! ఒక సంశయము
గలదు

దేవేం — చెప్పుము

న రేం — తామెప్పుడైన భగవంతుని జూచితిరా ?

దేవేం — మాటలతో దేవదేవుని జూడదలచితిరా ?

న రేం — నావిషయముగాదు మీకాభాగ్యము లభించినదా?

దేవేం — నావిషయము ఏకినననరము

న రేం — ఆగ్రహించెదరే ?

దేవేం — ఆగ్రహానుగ్రహములకు నేనెవ్వడను

న రేం — చిత్తము మఱియొకపర్యాయము దర్శించెదను
సెపు

(కరెంద్రుడు కొంత మారిన గుంపుటకి రామచంద్రుడు వచ్చుచున్నాడు)

సరేం — దత్తా ! ఎక్కడికి పోయాణము ?

రామ — నీవో ?

సరేం — ఏదో పనిమీద బోవుచుంటున్నాను

రామ — నేనుగూడ చంతే సరిగాని, నీ వివాహవిషయమే
మైనది ?

సరేం — ఏమగును, నీకు చెలియకుండ ? ఇప్పుడులేదని తొలు
తనే జెప్పియుంటిని అదియొక ఎంతి బంధకము

రామ — ఎంతి బంధకమా ?

సరేం — అందువలన నాజీవితమే వ్యర్థమగును ఈ విషయ
మనేక పర్యాయములు విపులముగ జెప్పియుంటిని
మరియు వాగ్వివాదమేల ? నేను స్వేచ్ఛా విహారిని
నన్నిట్లే స్వాతంత్ర్యగీతముల బాడుకొననిమ్మ

రామ — పెద్దలిందులకు సమ్మతించిరా ?

సరేం — ఆశ్చర్యము ! నా వివాహమునకు పెద్దలసమ్మత
మేల ?

రామ — మత.సంప్రదాయ

నరేం — ఇన్ చనువుకున్నవా? కట్టు మాటాడకుము
 గొత్తైవో? కట్టు మూసుకొని ముందువారి ననుస
 రించుటే? స్వయంధి నుడయోగించుకొనగూడదా?
 దత్తూ! ఎంతటి మూఢాచారములు? విపరీత
 సిద్ధాంతములు? హిందూమత మెంతవిత్రిమైనదో
 అంతవిచిత్రమైనదినుమా!

రామ — నరేంద్రా! పాశ్చాత్యవేదాంతసారమంతయు న
 వొక్కడవే గొలిపివెను?

నరేం — సొరబడక పేతువాధనకు •దిగుము భగవంతుని
 జూచితిమని ప్రగల్భములాడుచు లోకులను మోసగించు
 వారెందఱుడిరో తెలియునా?

రామ — నీ యాలోచన లానంచి పదగినవి నీనంటి
 ప్రతిభా భాసురు ల్విడు దేశమునకవనిరము మహా
 క్షేత్రమగు దక్షిణేశ్వరమున చొక మహానీయుడు గు
 డు అతడు నీ సంశయములను దీర్చగలడు

నరేం — ఆస్థలమంత పుణ్యప్రదమైనదా?

రామ — పుణ్యక్షేత్రము రాణి రాచగుణి, విశేషవంతు

ప్రియాసలకోర్చి యాపుణ్యకార్య మొనర్చెను అఖండ
 ప్రశాంతి కాలవాలమై బ్రహ్మాంసందగంధము లెల్లెడ
 నల్లుకొనుచుండు నతివిశాలమగు, సుందగారామమున,
 గగనవీధినంటు శిఖరమలతో, శాస్త్ర సమ్మతము
 కాళికాలయము నిర్మింపబడినది కడిభాగమున విస్తార
 యమున, నెడమభాగమున నాట్యమందిరమున, మఱ
 కొన్ని శివాలయములును, గలవు పరమపవిత్రమైన
 దక్షిణేశ్వర వనవాటికాంభ్యంతరమున శక్తిస్వరూపిణి
 యగు కాళి, నిరంతరము విహరించుచు, పిలిచిన పలుకు
 చుండునని వాడుక శ్రీరాకృష్ణుడు డామాతవలన ధన్య
 డయ్యెను

నరేం — ఆలాగా ?

రామ — పనియన్నది నన్నికబోవనిమ్మ (తనదారిని బోవును)

[నరేందుడు నడచుచు తనలో]

దత్తుచెప్పినవ హాసీయుని, నిన్నటికికను, నురేం
 దగ్గి మిత్తునింట జూచియేయంటిని ఆయననగూర్చి

పలువురు పలువిధముల జెప్పచున్నారు పలువురి
మాటే ? నాహృదయమందొక మార్పు గలిగినది
ఆయనెందుకో, నన్నదేపగ తేజిపాటజూచెను ఒక ప
ర్యాయము దక్షిణేశ్వరమునకు రమ్మనమని బలవంత
పఱచెనుగూడ

(నిష్క్రమించును)

The Nellore Progressive Club

L P HALL - NELLORE

౪౦౪

THE NELLORE CLUB & LITERARY SOCIETY

నల్లూరు వర్తమాన పత్రిక

రంగము II

—o—

దక్షిణేశ్వరము

(గదిలో పవిత్రాసనముపై రామకృష్ణుడేకాగ్ర చిత్తిమన నుండును)

రామ — తప్పక వచ్చెదనని చెప్పెనుగదా ? రాలేదే
మనస్సునకింత యారాటమెందులకు ? ఔను
అతడు నక్షత్రములలో చంద్రుడు ఎంతటిస్ఫురదూపి ?
పవిత్రతను సూచించునా యాకర్షక నేత్రములందొక
మహాతేజము గోచరమగుచున్నది. వేషభాషలకేమి
గాని, ఉన్నతాశయములుగల దయార్ద్రహృదయడు-వి
వేకజ్ఞానముగల కార్యశూరుడు అదేమోగాని, నిత్యా
నందకరమై, తేజోమయమగు బ్రహ్మపదార్థమతనియం
దు మూర్తీభవించినట్లుదోచుచున్నది సందేహమేల ?
ఇంటిలకాత్మగతియె ప్రమాణము అతడు మహాపురు
షుడు. ఎంతచక్కగ పాడగలడు ? నాహృదయము

మాచెందులకు ? ఆ మధురగానమునకు కరినశిలాతతుల
కరిగిపోవునేమో ? వేవీ ! (అర్ధనిమిషాలింతేను)
భ్యాకతస్పరుడగున).

[ప్రశ్నిమద్వారమున, నరేంద్రుడు మఱిగొందరు మిత్రు
లతో బ్రవేశించి, నమస్కరించును)

రామ — నచ్చితివా ? సంతోషము కూర్చొనుము

నరే — మహాత్ములు నిరీక్షించుచుండిరిగాబోయి ?

రామ — ఆనాటి నీమధురగానమునకు తీన్మయడనైపోతిని

నరే — చిత్తము.

రామ — ఇటురమ్మ (నరేంద్రుని యేకాంత ప్రదేశము
నకు గొనిపోయి, కనుగొనల నానందబాష్పములుగ్రవత
కరస్పర్శనము జేయుచు)

ఇన్నాళ్ళకా నీవు నచ్చితిపో' ఎంతటి నిర్దయడవు ?
నన్నిట్లు కష్టపెట్టదగునా ? • నీకమనీయ ముఖారవింద
నందర్శన భాగ్యము నపేక్షించి, వేచి, భరింపరాని భాధ
పడితిని సుమా ! (కేలుమోడ్చి) స్వామీ ! నీవవతార

పురషుడవని గొప్పించితిని మానవలోకము నద్ధరింప
నేతెంచిన నారాయణాంశ ॥ ధూతుడవగు నడచవుగాని,
కేవలమన ష్యుడవుగావు, నీ వియోగమున కొర్పుట
కష్టము అనుగ్రహించెదవా?

నరేం — ఏమిది మహాత్మా! ఎంతపొరబడితిరి? రంప యథా
స్థానమునకు (ఇరువురువచ్చి కూర్చుందురు)

నరేం — (తనలో) ఏకాంతముగ నేదియో యువదేశిండు నను
కొంటు, గాని, యిదియేమి? వీరికి విచ్చియెల్లనదా? వి
శ్వనాథ దిత్తు తనయిడవగు నరేందుడిను గానా? ॥
నారాయణాంశ సంభూతు డనుచున్నాడే ఆశ్చర్యము
ఈ మాట లర్థరహితములా? తపస్సంపన్న లసత్కర్మము
లాడదురా?

రామ — (నరేందుని సమీపించి) మధురభాషములివిగో--
చెఱుకుగడలు-ఆరగింపును

నరేం — మిత్రులన్నారు అండము నుకలసి భుజించెదము
వాటిని మాకిచ్చి వేయును

రామ — అట్లుగాదు, వీటిని నీవొక్కడవే స్వీకరింపవలెను అ
సంతరము వారి పాలు వారికొసంగెడును

నరే — (తనలో) సర్వసంగ పరిత్యాగియగు నిమహనీయునకు
 గామీన నిరతడగుయె ? చెప్పిడిమాటలకు, చే
 ని చేష్టలకును సంబంధములేదే ?

నాన — నంద్రా ! ద్విగ్ధాలోచన నేయుచు టివి !

నరే — ఆ ! ఏమియురేను నాకొక సంశయము గలదు
 సుహృత్తా !

నాన — అనుమాన మొందుకొను ?

నరే — భగవంతుని జూరటకు మీగునా ?

నాన — చూడవచ్చును చూచుటేగాదు, మాట్లాడన
 చ్చునగుడను గాని, భగవంతునికొకంత నిష్ఠ
 తో నుండువారేరి ? భోగ భాగ్యముకొఱకొ, భా
 ర్యాపుత్రామలకొఱకొ, నిరంతరము కలవరించుచుండు
 మానవులకెట్లు భగవద్దర్శనము లభించును ? నిష్కల్ప
 పవ్యాయముతో, తదేక ధ్యాన తత్పరుడగు వానికి
 భగవంతుడు ప్రత్యక్షముగాడా ?

నరే — ప్రత్యక్షమగునా ? నేను చూడగలనా ?

నాన — ఒక్క చూచుటేనా, కలిసి మెలిసి, యాచకొన
 వచ్చును (ధ్యానమున కనులమూయును)

సరే — చిత్రము ! భగవన్నామోచ్చారణ మాత్రమున న
మహాత్ముడు పరవశత్వమును బెంచుచున్నాడు అదృష్ట
వంతులకెవరికోగాని, స్వాత్మాత్కారము లభించు
గదా ? అహా ! ఇతడు పరమ పవిత్రుడు జను
గుఱుపి ఇంకేమిగావలెను ?

(రామకృష్ణుడు కనుల దెరచును)

సరే — అయ్యా ! నెవరు

రామ — పోయినచేదవా ? సాధ్యమగునంత త్వరిలో మరల
వచ్చెదనని వాగ్దత్తము చేయుము

సరే — తమ యాజ్ఞ శిరసావహింతునుగదా ?

రామ — నీ కొఱకు తపించుచుందును సుమా ! ఈ సార
యొంటరిగ రమ్మ

సరే — చిత్రము

(సరేండు మిత్రులతో నిష్క్రమించును)

— + —

రంగము III

—

నరేంద్రుని గృహము

(వియనాధవతు పరు డియు, రామచంద్రుడు భువనేశ్వరి
కూర్చొనియు మాట్లాడుచుందురు)

విశ్వ — దేహధర్మములు శాశ్వతములు గావుగదా? గాఢ
టము బోయిన వెనుక నేనియెట్లగునో?

గామ — నిజమేగాని, అతడు విముఖుడైనపుడు మనమేమి
చేయగలము?

భువ — రామచంద్రా! నీమాటలుగూడ పెడచెవినిబెట్టునా?

రామ — తల్లీ! నే ననేకపర్యాయములు బ్రయత్నించి విఫ
లమకోరధుడనైతిని

విశ్వ — ఇతని చర్యలు నా కర్థమగుటలేదు కళాశాలయం
ఁబ్బుఁగునోగాని, నే నెప్పుడు పుకరించినను సరియ
గు సమాధానమురాదు—, సరిగదా, పిచ్చివానివలె
సంచరించుచుండును

గామ — నీగు అతడెప్పుడు ఊహలోక్తమున నూరేగుము

డను దక్షిణేశ్వరమునకేగి వచ్చుచున్నప్పటినుండియు
అతనిప్పైన ర్తనము పూర్తిగా మారిపోయినది

విశ్వ — దక్షిణేశ్వరమునకు పలుమారులు బోయివచ్చుచుం
డను

రామ — రామకృష్ణుని యెడగురుభావముదయించినది ఆగు
రువుగాని నెడబాసి, యొక క్షణమైన నుండలేదట

విశ్వ — ఏమి ఎక్కము ! సర్వసంగపరిత్యాగియగు రామకృ
ష్ణుని కిది యనురాగముండదగునా ?

రామ — సరేంబుద్ధవతార్థ పురుషుడని దేవి యతనికి జెప్పి
నదట ఆ మహాత్ముడసత్యము పలుకడుగదా ?

విశ్వ — సమ్మతము, ఇదంతయు భ్రాంతి

రామ — నేనుగూడ మొగట నట్లే దలంచితిని

విశ్వ — ఇప్పుడు మాత్రము ? సరిగాని మనవాడు ఆదినం
దియు వితండవాదిగదా ? ఈ వేదాంతములయందు వి
శ్వాసములేనివాడే ? ఇప్పుడెట్లు లోబడెనో ?

రామ — ఇప్పటికైన లొంగినాడా ? గురువర్యు సనేక విధ
ముల బరీక్షించుచున్నాడు కొన్ని నిదర్శనములు గను
పడినను, తన్నదా సమ్మతేని సిలియందున్నాడు

విశ్వ — ఈ పరిస్థితులను బట్టిచూడ, న రేండ్లోను మనకుప
యోగ పడునను యాశలేదుగదా ?

రామ — అతనిని బంధంపరచినందువలన స్థితిగతులు మఱిం
త విపరీతమగునేమో ?

విశ్వ — నిజమే కాని ముందుగతి ?

రామ — బోధపడుటలేదు

విశ్వ — నేనువిశేషకాలము జీవి చూచును యన మానము
దయించినది సుమా !

రామ — తండ్రి ! అట్లేతలచెడిరు సర్వరక్షకుడు మిమ్మొర
క్షించు గాక !

భువనేశ్వరి — (కన్నీరుగార్చుచు, రామచ దా) !

రామ — తల్లీ ! ?

భువ — (కన్నలు తుడుచుకొనుచు) ?

రామ — చూడజాలన, మాతా ! ఏమిసెప్ప ?

భువ — కష్టసుఖములెరిగి యుంటివిగదా ? సుసారము

రామ — అన్నియు తెలియునుగాని కర్తవ్యము !

భువ — నరేంద్రునిబుద్ధి మరల్పలేవా ?

రామ — ప్రియత్రించితినిగదా, శక్తికొలది !

భువ — నాకుకూమగువలకు బ్రయత్నించవలదా?

రామ — ప్రయోజనములేదు అతనిగోరణి వేరగానున్నప్పు
కు మనశ్శ్రమ నిష్కమగున

భువ — నిపుగూని నల్లచెప్పచుంటివా!

విశ్వ — ఎవరకర్మము వారిది

రామ — అమ్మా! లెలియని పసివాడా? ప్రతిభాభాసురుడ
గు నరేంద్రునికి నీగరపువారెవరు? మీదుమిక్కిలి
యతనిమారము మహాహక్కుప్తమైనదని నానమ్మకి
ము మహాపురుషలక్షణము లన్నియుండనెకములు గోచ
రమగు చున్నవి అనతికాలమున నతడు విజ్ఞ నవేత్తియ
గునని నాయూహ ఇందలకు మము గర్వపడవలెను
గదా?

భువ — కోరికలకేమి, గగన కుసుమములేగదా? ఎక్కడి
నరేంద్రుడు? ఎక్కడికదా?

రామ — గగనకుసుమములో, కరతలామలకములో, చూడ
గలవు గదా?

విశ్వ — రెండు దినములు నరేంద్రుడు నాకనలయెదుట నుం
డటనసరమని తోచుచున్నది ఇప్పుడెచ్చటనందెనో,

పిలుచుకొనిరాగలవా ?

రామ — దక్షి శాశ్వరమునకు వెళ్ళియుండనొపు వెళ్ళివచ్చెద
సెవా

విశ్వ — మంచిది (భార్యతో)వాహము

(రామచంద్రదత్తు భువనేశ్వరి నిష్క్రమింతురు)

రంగము IV

(రామకృష్ణుని గతివైఖరిపల, నరేంద్రుడు, ప్రతాపచంద్రుడు
మొకొందిరు విత్తులు గూర్చుని సంభాషించుచుండుదురు)

నరేం — నాకిదంతయు సయోమయముగనున్నది ఇచ్చటికి
రాకున్న, విలపించుచు, నాకొకటబయలుదేరివచ్చుచు
నాయందొక దివ్యుని తి గోచరించుచున్నదట
భగవదశ్చ సంభూతుడనని దేవియే చెప్పినదట ఇట్టిచిత్రి
ము లెన్నియోగలవు .

ప్రతా — ఇవన్నియు సత్యములగునా ?

నరే — ఆయనమానమే నాకునగలదు మనమనస్సే మనల
ను మోసగించుచుండునని, పాశ్చాత్యవేదాందులు చెప్పు
చుండును నేనామహనీయు సనేకవిధముల, బరీ
క్షించి, నవ్వుపాల్పెతిని

ప్రతా — కన్నల ముందు జరుగు దానెట్లు కాదందుము

నరేం — మఱియొక చిత్రిము నాశరీరము నాయనతాకినపు
డెల్ల, తక్కుయడనై, కొల సూర్య ప్రభాకలితంబైన

యొకపిహావెలుగును మహాబుములును, పువిధముల్
గాంచనగును ఆ క్షణకాలమేమిజరిగినదో చెప్పలేని
స్థియందుండుటగూడ తటస్థించినది

ప్రతా — గారడీయా ?

నరే — చెప్పజూను

ప్రతా — (పరిహాసముగ) ఏమిరేంద్రా ! నీవుగూడనిట్లు
భ్రమపడుచుంటివి ఎక్కడిభగవంతుడు ? ఎక్కడి బ్ర
హ్మాండము ? ఈవిగ్రహారాధనలేమి ? విశ్వశింషజాలగు
నీవెప్పుడైన భగవంతుని జూచితివా ? యిదంత
యు మాయ సుమా !

నరే — ఈ ఆద్వైత సిద్ధాంతము

ప్రతా — ఆద్వైతమా ? గిద్వైతమా నాలోను, నీలోను,
ఈగిన్నెలోను, ఈచెంబులోను, ఆన్నిచోట్లను భగవం
తుడున్నాడట, ఏలకనుపించడో? ఎవరువిందురీమాటలు?
కూటికి గుడ్డకుగాని భగవంతుడెందులకోయి ?

(రామకృష్ణుడు ప్రవేశించును నరేంద్రప్రతా
పులులేచి నిలువబడుదురు)

రామ — ఏమనుచున్నారు ? కర్ణకరోరములు నరేంద్రా

నామాటలు విన్నవించకున్నప్పుడీ వటికెలావలెను ?
 నరేం — వచ్చినంతమాత్రమున తామనినదానికెల్ల !
 సరేననిసమ్మతించవలెనా ?

రామ — వేడుకార్థమరుదెంచుచుంటివా? (అర్థనిమిలితనేతురి
 డై నగేందుని చేతితో స్పృశించును)

నరేం — (ఆశ్చర్యమున) ఆహా ! చిత్రము !
 నేనెక్కడనున్నాను ? ఏలోకమిది ? కనులకు మి
 రుమిట్లు గొలుపు ఈ వెలుగేమి ? గురువర్యు లెక్కడ?
 ప్రతాపుడేదీ ? • • • ఆఁ ! ఆఁ ! అఖండ
 భూవలయమెల్లవ్యాపించి, మింటివరకెగ్రబాకి, బాల
 సూర్యునివగిది ప్రజ్వరిల్లుచున్న, ఈ మహావెలుగు స
 చ్చితానందరూపుడగు భగవంతుడా ? తెలిసినది, మ
 హాత్మా ! తెలిసినది. సమస్కారములు అజ్ఞా
 నాంధికారమునబడి, శుష్కహృదయుడనై, గురువుల
 మాటలద్రోసివుచ్చితిని కరుణామయా ! నీవు సర్వ
 వ్యాపివి సమస్తతేజమునకు నీవేమూలము సూర్యుని
 ప్రచండదీప్తిసీది రాకాసుధాకరుని ధాశధశ్యమునీది
 సకలగ్రహసృష్టిత్రములు, నీ సంకల్పమాత్రముననే,

చరించి, భాసమానములగుచున్నవి. నీవు గాక, జ్ఞాన
జ్యోతిని బ్రసాదింపగలవారెవ్వర? నకల విజ్ఞాన సం
పన్ను శక్తి సామర్థ్యముకు కారణభూతుడవు నివే
గదా? రాకాశారది చంద్ర చంద్రికలు—మహిమా
గగ్గిచ్చురుధ్యాహ్నములు— నీ కారుణ్యప్రతాపము
లేగద? నమస్తచరాచరజ తు సంతానముల నాడిం
చు జగన్నాటకసూత్రధారీ! దివ్య తేజోమయ సూర్య!
విశ్వాసాగ్ని నా హృదయసీమయందు, ప్రజ్వలించజేసి,
నాజీవితిమును పవిత్రమును, తేజోవంతమునుజేయుము
సర్వకాలసర్వావస్థలయందును నిన్నేగొలుచు చుండుట
కు శక్తిదయసేయుము—అన్యములుగోరను కార్య
కార్యములన్నియు నీ కొఱకె గాఢభక్త్యానురాగసంక
లిత హృదయముడనై, ప్రతి ఫలశూన్యముగ నేవశేస
దను స్వీకరింపుము స్వామి!

రామ — (మరల చేతితో స్పృశించును)

నరేం — స్వామి! క్షమింపుము ప్రతాప! నీవు జూచి
తివా?

ప్రతా — దేనిని?

నం ద

నరే — ఓరి పిచ్చివాడా ! ఆ మహావెలుగును చూడలేదా ?

ప్రతా — ఏ మహా వెలుగు ?

నరే — అదుగో ! నాకు గ్లానపించుచున్నదే !

ప్రతా — ఎక్కడ ? ఎక్కడ ?

నరే — ని నెత్తిన హృదయమున వదనమున
లో లేదా ? ఈ తరులతాదులయందు — మల్లెమొల్ల
లయందు సమస్తపాణి కొంటియందు — లేదా ?

ప్రతా — ఏమి నరేంద్రా ! పిచ్చియై తినదా ?

(రామకృష్ణుడు నిష్క్రమించును రామచం
ద్రదత్తు ప్రవేశించును)

రామ — నరేంద్రా !

ప్రతా — ఇంకేమి నరేంద్రుడు ?

నరే — ఓహో ! ఎప్పుడు వచ్చితివి మహాత్మా !

రామ — నేను మహాత్ముడనుగాను గుర్తుపట్టలేకుంటివా ?

నరే — (నవ్వుచు) నేను వెట్టివాడనను కొంటిరా ?

• రామ — నే నృసింహ చిహ్నరాదా ?

నరేం — రామచంద్రమూర్తివిగాదా ?

రామ — కాదు, గామచంద్రదత్తుడు

నరేం — వేదములేదు అతయ్యునొకటే విశేషములేమి ?

రామ — ఇంటికిరావా ?

నరేం — అవసరమా ?

రామ — తండ్రిగారి స్థితి చక్కగలేదు సిన్నుచూడ వలెనని
కోరిరి

నరేం — ప్రమాదమగు స్థితియా ? వచ్చెదను, రమ్మ,
పోవుదము

. •

(అందరు నిష్క్రమితురు)

రంగము V

న శేంద్రుని గృహము

(వెలుపలి భాగమున రావచంద్రుని గుహ్యాయుడను)

రామ — ఆహా ! దుష్కరము ! సత్కుల సంచాతుడును,
గౌరవాయుడును, విశాలహృదయుడును, నగు విశ్వనా
థదత్తు కుటుంబ మెట్టియిక్కట్టుల పాలుగావలసివచ్చి
నది ? భగవంతుడా ! బ్రతికినన్నాళ్లు, అడిగినవారికి
లేదనకూడ, పేదలకు పెన్నిధానమై, దాన ధర్మాధి స
త్కిర్యా చరణుడై, తన శ్రవస్వమును వెచ్చించిన,
విశ్వనాథదత్తు భార్యపుత్రులకు, తుట్టతుదకు తిన తిం
డిగూడలేకుండ, జేసితివేమి ? ఆహా ! ఆస్తి
యంతయు ఋణదాతల పాలై పోవ, ఘోరదారిద్ర్య
మనుభవించు చుండిరే ! ఇక వారిగతియేమి ?

(ఆలోచనమున) ఏమిదైర్యము ! ఇంతజరుగుచు
న్నను కన్నతండ్రి వరణించినన, శరేందుడు కంట

నీరు బెట్టడే? చలింపడే? ఎంతటి వజ్రసన్నిభహృదయము? నరేంద్రా! నరేంద్రా! నీలో మానవత్వమునశించివదా? దయాదాక్షిణ్యములులేవా?

మాతృదేవి క్షుద్బాధచే మాడుచుండ, నీవు, “దేవుడు, దేవుడ”ని యూరేగుచుంటివేమి? ఎక్కడిదేవుడు? దేవుడున్నాడా? అన్నాతురులై, దర్భశోకావేశమున, యెలుగెత్తి యేడ్చు భక్తులను రక్షింపరాడేమి? ధనవంతులహృదయములు కరుగలేదే? మానవతులల్లాడుచుండ దుర్మార్గులు మానభంగముచేయుచున్నారే? పరమభక్తాగ్రేసరులగు సత్యసంధులను బాధించి కూరులు కుబేరులగుచున్నారే! పెద్ద పిన్నల తారతమ్యము లేక, ధర్మాధర్మములను పాటింపక, స్వార్థపరులై, ప్రజలను హింసించు నరహంతకులకే జయము చేకూరుచున్నదే! వేలకు వేలుదారుణకృత్యములను కణమును జరుగుచునే యున్నవే! ఏదీ?

భగవంతుడు ఉన్నాడో, లోకకళ్యాణము కొఱవ పాటుపడు త్యాగమూర్తులను బంధించిన చెఱసాల వునాద లింకను సడలలేదే! తపస్సంపన్నులను దాచి

యుంచిన బుద్ధిభానలు వాచుకాడె ! ఏమైన
త్యాగమహిమ ? తత్వమనకు వెచ్చచచ్చినదా ? “ధ
ర్మ సంస్థాపనాద్ధాయ సంభవ మియ్య గెయ్యగె” యను
సూక్తి యర్థములేదా ? దేవునిన్నచో శోభ్యము కలిగిం
చుకొనడెమి ? కష్ట సుఖముల కిక్కడను రాక,
కేవలము సాక్షి భూతుడై యుండు వానినెమి ! లేకు
న్ననెమి ? ఎవరికిగావలెను ? నిర్వినాశకై పిన్నట
నొడు వచ్చిననెమి ! రాకున్ననెమి ! ఔరా !
గొరిద్రిక్తముకన్న భయంకరమై దీలోకమున ఎక్కయె
కటిలేదగదా ! దీనికన్న మరణమే వేయిరెలుమెలు

కాలము మాఁజేపొయినది ధనిమీనాదు
పరిపాలించుచున్నది, ధనవంతుడేరాజు, ధనవంతుడే శా
సనకర్త యధురకవితా విలసిల్లుచు, షహివలయు
మేదగిరకవిసార్వభౌముడైనన, ధనిమీనాడైన నెందుల
కును కొఱగాడు కరి-శిలాతతులు సైతము కరిగిపో
వ దివ్యగానము నేయు గాయకుడైనన, ధనిమీనాడు
న, నప్రయోజకడగును లొకక స్థానమున,
లొకములేదగిన ప్రతిభ శాలియైనన, ధనిమీనాడైన
పలుకరించువారుండరు ఎంతలెలిపిలేటలు గలవాడైన

నేమి ? ధనహీనుడెందులకు పనికిరాడు సభలకాహ్వా
నముండదు సంఘమునవార్యాదలేదు ప్రజలలో పలు
కుబడినున్న . (అటునిటు చూచి) సరేందు
డా, ఆ నచ్చుచున్నది ?

(సరేందు)కు ప్రవేశించుచు)

రామ — సరేంద్రా ! ఎడ్మండునుండిరాక ? పాదరక్షలు గూ
డ లేకుండ తిరుగుచుంటివే ?

సరే — పాదరక్షలకేమిలే ?

రామ — అనగూడదుగాని నీవు నీ స్థితిగతుల గుర్తె
ఱుగక సంచరించుచూటివి సుమా !

సరే — నీమాటలు నాకర్థమగుటలేదు.

రామ — అర్థమగుటలేదా ? నీవు పోషించవలసిన వారా
రుగురున్నారు తెలియువా ?

సరే — తెలియుకేమి ? మాతృదేవి తుదబాధచే మాడు
చున్నదనిగూడ నెఱుంగుదును,

రామ — గృహించి ప్రయోజనమేమున్నది ? తన్నివారణో

పాయ మూహించవలెగదా ? కడపునిండిన వెనుక
గదా ఎన్ని వేదాంతములైనను ?

నరే — ఆమాట పెందులకు ? ఇట్టికే మానవుని ప్రజ్ఞావిశే
షములు బయల్పడుట ఘోష్టములు, దుర్బలులను దరి
ద్రము, వడింత బాధించుచుండును దరిద్రదేవత భీక
రాకృతి వహించి, కోటలు తెరిచికొని, మీదబడ నుం
కించుచున్నను, కష్టపరంపరలు వెన్నంటి, తఱుముచున్న
ను, చలింపక, జ్ఞానకృపాణాహ్తులై ప్రతికష్టవ్యాఘ్ర
మును, ఎదుర్కొను ధీరులను, దుఃఖములు సమీపింప
జాలవు సుమా !

రామ — నిజమే ! చలింపకుండ నుండవలసినదే, గాని సంత
పించినపుడు తరణోపాయ మాలోచింపవలదా ?

నరే — ఆలోచించి ప్రయత్నించితిని

రామ — ఫలితము ?

నరే — ప్రయత్నమే నావంతు

రామ — ఏవిధముగ ప్రయత్నించితివి ?

నరే — ఏ స్వల్పయుద్యోగమైనను లభించిన చాలునని గడ
ప గడపకు దిరిగితిని

రామ — ప్రియమిదా ?

సత్య — లేదు తిరిగి పాణము విసిగినది

రామ — ఇంత చదువుకొన్న నీకీగూడ దుష్టభయమైనది ?

సత్య — ఈ చదువితో నిరర్థకమగునని యెన్నడును తలచలేదు ఎందులకును కొఱగాని ఈ విద్యావిధానము నిరసిపడగలిగిన నుచూ ! డబ్బాపాల కలవాటుపడిన శిశువువలె, విజ్ఞప్తియవిద్యాభ్యాసమున కలవాటుపడిన మనమువకులెంత దుర్బలహృదయులగుచుండిరో తెలియురా ?

రామ — ఔను పాశ్చాత్య నాగరికతాధారైక స్థాపిత విశ్వ విద్యాలయములలో విద్యార్థులు, గాఢపాఠ్యాలలో పెంచిన వృక్షములరీతి, తయారగుచున్నారు ! వారిమానసములకు, వికారాకృతి కొనంగి, వారి జీవితములనే కృత్రిమముగ నేసివైచుచున్నది సరిగాని, ఇప్పుడు జరుగవలసినది యేమి ?

సత్య — మఱియొక చోటికేగి ప్రయత్నించెదను

రామ — మంచిని పోయిరమ్మ

(సరేందుడు నిష్క్రమించును)

రామ — ఇ శత్రువులుండగు పాము ! ఈ నడియెండను
 కూడ, కాలికలో ను లేకుండ, ఉద్యోగముకొఱకు,
 మైసవారి నెల్ల, నాశ్రయించుచు వీధి వీధిని తిరుగు
 చున్నాను బ్రాహ్మణ ! కామహిమ నరేంద్ర
 గుణివాట ధర్మాలకి నూడ నొకరిలభింపక పోయెనే ?
 ఆశ్చర్యము !

(నిష్క్రమించుచు)

రంగము VI

శ

(న రేం ద్ర) డు. ప) వే శిం చి)

రె — పొట్టకూటికి నేనొకరికిగులామునె పడియుండ
ట, భగవంతునికిష్టములేదుగాబోలు లేకున్న విఫలమ
నోరచుడనగుదునా? కానమ్మ తిండికేమి?
భగవంతుని బ్రత్యక్షముగా జూచుచున్న మహానుభా
వుడగు గురువగేష్యుని వేషకొనెడగాక! తనదేవి సా
యమున, నా దారిద్ర్యము నా మహాత్ముడు తొలగిం
పలేకపోవునా? ఆహ! నేనెట్టిమూఁగుడను!
శ్రీరామకృష్ణుడు దివ్యవిగ్రహము ఆద్యంత ర
హిత హిందూ తాత్త్వికావలోకనసారము, సర్వకళా
ప్రిపూర్ణమై మెసిన పవిత్రముూర్తియై శ్రీరామకృష్ణ
డు అంతటి మహాతపస్సంపన్నుని ప్రతిఘటించి, నేనెం
తటి యగ్నిపరీక్ష జేసితిని? నా సంశయాత్మకమగు
మానసమును, ప్రత్యక్షానుభజ్ఞావనతరంగములచే తడి

పి, నిగ్మలానందరసముచే నింపి వైచెనుగదా? పాశ్చాత్యవిద్యాశయములతోడను, బ్రహ్మసమాజతాత్త్వికాభిప్రాయములతోడను, *హిందూమతాశయములకెదురీదబ్రయోగించిన, నాకు, ప్రప్రథమమున, గురువరేణ్యుడు పిచ్చివానివలె దోచుటయందాశ్చర్యమేమున్నది? శరీరముకాలుచున్నను చలింపక, అత్యద్భుతనిర్వోకల్పసమాధిమగ్నడై, నిలిచియుండు ఆ హాత్ముడు నామాన్యజే! సంకల్ప సిద్ధుడగు రామకృష్ణుని నిర్దోతుక జ్ఞానమాన కరుణాకటాక్షవీక్షణముల, నాపై బ్రసరించుచుండ, నాకే కొఱతయు నండదుగదా? గాని, నాకంతకంతకు ద్వైవధికమగుచున్నదే? జయించగూనా? ఆహా!

* తలచినంతమాత్రమున, హృదయము చీలికలగుచున్నది, మోపలేని భారమువహించి, నవమాసములు మోసి, న్నత్యంతగారాబమున సాకి, నాపై కొండంత యాశబెట్టుకొనియున్న మాతృదేవి, - క్రిమస్వరూపిణి—కన్నతల్లి, ఆకలిచే కృశించుచుండ, పరమపవిత్రవిగు నామై సువర్ణదేహము నలిగి శల్యావశిష్టము

గుచుండ, చూచి యోర్పుకొనగలనా ? ఈ యువాప
సములెన్నాళ్ళి ? ఏదిద్రోవెతహాగ్రహించి, నిరసన
వ్రేతమెన్నాళ్ళు బూనిగలను ? ఏమిది ? భయ
మా ? భ్రాంతియా ? తప్పుదారిద్రోగ్గ చుం
టినేమి ? స్థిరచిత్తము కావలెను అదియే వాంఛనీయ
ము, చలంపను మిన్నవిటిగి మీనబడినది త
ణకను, నా ప్రియన్ని మేమియులేదు . వచ్చిన
రానిమ్ము, పోయిన పోవనిమ్ము, కష్టములు లెక్కా ?
శక్తిగలదో, లేదో, చూచెదను గురువ శిష్యునకు
తేవలెగుగదా సత్యాసత్యములినాడు అందల
కీ క్షణమెమంచిది నడచెదను

(కొన్ని యసుగులేగుసప్పటికి ప్రతాపచంద్రుని
డెదురు పడును)

సరేం — ఓహూ ! మిత్రుడా ?

ప్రతా — ఏమిన రేంద్రా ! ఇట్లుంటివి ? కాలికి జొరేది ?

సరేం — ఎట్లుంటివి ?

ప్రతా — (తనలో) శాపము ! ఇండు భుజించినట్లు తోచదు
(ప్రకాశముగ) ఎండలో తిరిగితివి గాబోలు పదనము
వాడియున్నది

నం ద

నరేం — తిరిగి తిరిగి విసువు జనించినది

ప్రతా — ఫలహారము సేయుదము రమ్మ

నరేం — ఇది వేళగాదు

ప్రతా — వేళగాకేమి ? నాకాకలియగుచున్నది, పోవుదము
రమ్మ

నరేం — ఆకలియగుచున్నదా ? పోయిరమ్మ

ప్రతా — నీవురావా ?

నరేం — (నవ్వుచు) నాకవసరములేదని చెప్పితినిగదా ?

ప్రతా — ఎంత పెంకెవాడవు ?

నరేం — పెంకెతినవేమున్నది ? సమయాసమయములు లే
వా ? సరిగాని, దక్షిణేశ్వరమునకేగితివా ? విశేషము
లేమి ?

ప్రతా — విశేషము లా ? నీ సంగతి గురువుగారికి చెలిసినది

నరేం — ఎసంగతి ?

ప్రతా — ఉద్యోగమ కొఱకు వీధి వీధికి దిరుగుట
కృషి ఫలిహారపోవుట

నరేం — ఛా ! ?

ప్రతా — ఛీ ! 2

నరేం — తెలిసిన తెలియుగాక, ఆశ్చర్యమేమున్నది ? అబద్ధము
లాడక, ఉన్నదున్నట్లు చెప్పము

(“తనువేలా యీ దసమేలా ? ”

యనుపాట వినబడును)

నరేం — ఎవరా పాడునది ? (ఆలకించును)

ప్రతా — (ఆలకించును)

నరేం — (వేలతో జూపుచు) ఆగృహమునుండినూ ?

ప్రతా — అదియొక వేశ్యగృహమని తలచెదను

(మరు, “ తనువేలా ? ” యనిచినబడును)

నరేం — ఆహా ! ఎంతచక్కని పాట ? ప్రతాపా ! వింటివా ?
సమీపించుదమా ?

ప్రతా — గుర్తును కడ నొకవృద్ధనానియున్నది అడిగి చూ
చెదను (సమీపించుచు) అవ్వా ! అవ్వా !

అవ్వ — ఎవరయ్యా ! ?

ప్రతా — ఈ గృహమునది ?

అవ్వ — “విద్యాధరి” ది

ప్రతా — మేము లోనికేగవచ్చునా ?

నరేం — (నమీపించి) అవ్వా ! ఆ పాడునది విద్యాధరియే
నా ?

అవ్వ — మీరువచ్చారని చెప్పేదా ?

ప్రతా — బేను, నరేంమృతొచ్చియున్నాడు, లోనికి రావ
చ్చునా, యనియడిగిగమ్ము

నరేం — ఓపిడుగా ! నాపేరేజెప్పితివి ?

ప్రతా — పుట్టి మునుగెదులే.

(అవ్వ లోనికేగివచ్చును)

అవ్వ — అయ్యా ! రాడి

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

రంగము VII

—♦ విద్యాధరి గృహతర్కాగము ♦—

(రంగ) ప్రతాపరు సోపాలమివన, విద్యాధరి అవ
బడియునుందురు)

విద్యా — పూజ్యులరుదెంచినారు అతిధిపూజ

నరే — అవసరములేదు నీ యాదరణము కొంగూరగగి
నదే

విద్యా — ఎడవేడిమికి బడలినట్లున్నారు స్నానాదికములకు
వలయు, నుష్ణజలమున్నది ఘోరము సేయవచ్చును.

ప్రతా — (తనలో) ఏమి యీ వేశ్యసౌందర్యము ?

నరే — అవేమియు నవసరములేదు. నీ మధురగానము మ
మ్మాకర్షించినది

విద్యా — తామరుదెంచుట నామదృష్టము నవయోవనదివ్య
తేజో విరాజితుగు మిమ్ములను దర్శింపవలెనని, చాలా
కాలమునుండి

సంధ

సరేం — ఓహూ! ఇంకా పూర్వమే మావిషయమెరిగి
యుంటివా?

విద్యా — చిత్తము అప్పుడప్పుడు వినియుంటిని మీమనో
హరాకృతిని

ప్రతా — (తనలో) సంభాషణము చిత్రముగనున్నదే!

సరేం — మంచిది ఆపాట మరియొకపర్యాయము పాడుము,
విని యానందించెదము నీ కంఠమతిమధురమైనది

విద్యా — ఒక్కకంఠమేనా?

ప్రతా — (తనలో) కాదు, నిలువెల్ల

సరేం — అనతివసరమైనంగమెల? ఆపాటను

విద్యా — పాటలకేమి? కావలసినన్ని వినవచ్చును విద్యా
ధరినగు నేను ధనవంతురాలనని గూడ తమకు చెలి
యునా?

సరేం — అయినా కావచ్చును. నాకేమి?

విద్యా — (చిటునగవుతో) ఈ మాతృమర్ధముకాలేదా?
నాకును, నాధనమునకును మీ రధిపతులయ్యెదరు.
నాథా! అనిర్వచనీయానంద

ప్రతా — బలే

న రేం — పాపముకమిందు గాక ! తల్లి ! ఇకేటిమాటలు ?

విద్యా — కూన కూన, విభిన్న, విలాసాదులేవైన నా
యందు లోపించెగా ?

ప్రశా — (మెల్లగ) ఎట్టే ! ఎవరంటారు ?

న రేం — ఎవరికగానలెగు ? హృదయసౌందర్యము లేనప్పుడ
వన్నియు నిర్ఘోషములే పలుమూరులద్దమును జూ
చిమొగమును దిద్దుకొనటకుండు, సత్కులాంగనలను
జూచి హృదయమును దిద్దుకొనలేవా ? తల్లీ !

ప్రశా — నరేంద్రా ! భేషైకసమాధానము జెప్పితివోయి !

విద్యా — ఈ నీతులకేమిగాని, ప్రియుడా ! నిష్కళంకహృద
యముతో ప్రేమించుచున్నాను సుమా !

న రేం — (కోపముతో) తల్లీ ! చాలింపుము నీవాచాలత్వము
ప్రేమయూ ? ప్రేమయను పదమునకు నీ కర్థము తెలి
యదు గాబోలు ?

విద్యా — ధనాశచే మిమ్ములను ప్రేమించుటలేదు తెలియు
నా ?

న రేం — ధనాశగాకున్న, దానితాత మఱియొకటి

నీ ప్రేమ ప్రతిఫలశూన్యము మాత్రముగాదుగదా ?

తల్లీ! ఎందుకి నీచాతి చమగు పనికి పాలుపడుదువు?
నీ నివితిమున, పవిత్రమున, లేజోపంగమున, శేషిణా
నుము

విద్యా — తల్లీకిందులు మాట్లాడుచుంటిరేల? నా విరము
పవిత్రమైనదిగాదా? నాయందున్న పాపమేమి? నా
ప్రవర్తనమనహదమా? అగుగో! ఆమలైపులయందె
ట్లు భృగము, మకిరందమును గొల్పించున్నదోచూడు
ము! ఇది సృష్టిరహస్యముగాదా?

ప్రతా — సరేంద్రా! పాటలసంగతి దేవుడగున పోవుద
ములెమ్మ

సరే — ఏమి మాటలు?

విద్యా — బాల్యమునకు విద్యాభ్యాసమెట్లుగమో, యశావ
సమునకు ప్రోణయరిహస్యములు తెలిసికొనుటగూడ,
నట్లే యలంకారమగున గదా? వేదాంతమునకు వృ
ద్ధాప్యముండనేయున్నది

సరే — నీ లెలివి తేటలకు జ్ఞాలిపడవలెనో, సంతోషింపవ
లెనో తోచకున్నది

విద్యా — జాలిపడిచేరదీయడ అడవిగు నన్నాదోంచి లా

లింపుకు, ఇదియును, పరోపకార మేగదా ?

నరేం — బౌనాను మంచిపరోపకారమే

విద్యా — నా జీవితమును — సర్వమును — నాధా !

నరేం — ఛీ ! అట్లు సంబోధించుము నిమాటంకున, మా
యలకును, లొంగుకొంటిటి దుష్టల హృదయములను
తల్లి ! రక్తమాంసాస్థికల్పిత శరీరసౌఖ్యమును న
మ్మకొని, క్షుణ్ణిములగు తుచ్ఛసౌఖ్యములకే పరువు
పెత్తెదవు ? అహంకార, మమకారములను చంపుకొను
ము శాశ్వతానందమును బొందుటకు బ్రయత్నింపు
ము నీ విజ్ఞానముచేతను, అప్రతిమాన ధైర్యనాహ
సాదులచేతను, పరంజ్యోతిని దిలకించుము, లోకకళ్యా
ణమునకై మానవసేవజేయుము జీవితమును పునీతి
మును గావించుకొనుము తల్లీ ! ఏ భ్రమపడెదవు ?
నీవుకొరుసది నిజమగుసుఖముగాదు, ఆలోచిం
చికొనుము ఒక్క సౌఖ్యమున కాశించిన రెం
డు కష్టములు రాక తప్పదు మనశ్శాంతిలేని యీ
పాడుమార్గమేల దొక్కెదవు ? వినిగ్గుహృదయము
తో

విద్యా — సుకుమారా ! ఈ చదవులెవరికి గావలయును ?

మనసారవలచి తపించుచున్న మానవతిని, సుఖపెట్టజూ

లని నీ చదువెందులకు ? చక్కదనమేల ? జగ్గమేల ?

ఇంతప్రార్థించినను నీహృదయము కరుగలేదా ?

రాక్షసుడా ! పాపమని, నరకమని, సన్నభయపెట్టజూ

చుచున్నవా ? ఒకవేళ స్వర్గమున్నదను

కొన్నను, రంభా సంభోగమునకేగదా, దానినాశించు

ట ? రంభనుమించిన రమణిమణులను కాదని,

అనుభవించుట కపారముగబడియున్న భోగభాగ్యముల

కాలదన్ని, అందనివాటికై యెగిరిపడుట ? చే

తిలోనున్న వెన్నను విడిచి, నేతికొఱకు పలుగెత్తుటయు

ద్దిమంతుని లక్షణమా ? నా మాటవిరుము

నిన్న లక్షాధికారిని జేసెదను దాసురాలనై

నరేం — తల్లీ ! వినజాలను సెవిమ్ము పోయివచ్చెదను

ప్రతాప ! లెమ్ము .

విద్యా — (ద్వారకడ్డముగ నిలువబడి, కన్నీటితో) ప్రియడా !

అన్యాయము చేయకము, నిలుపుము నిర్భాగ
డా ! ఒక్క నిమిషమునిలుపుము

(సరేందు)డు విద్వాధాని పక్కకు నెట్టి వెర్రి
పోను ప్రతాపుడు, సరేందుని వెం
బడించును)

రంగము VIII

—♦ సరేంద్రుని స్వహము ♦—

(రామచంద్రుడగు వాల్మీకిలో కూర్చొని
ఆలోచించుచుండును)

రామ — ప్రతాపాని మాటలు మొదట నమ్మజూకపోతి
ని అంతయు నిజమే ఇందావంతయు నసత్య
ముండదు ఆ! ఎట్టి వాంతలో నెట్లాయెను ?
ఎంతటి దృఢనిశ్చయము ? పూరకష్టములపాలై,
చేతకానైనలేక, కిట్టబట్ట, కుడువకూడు లేక, అల్లాడు
చున్న తరుణమున, వేంకొలది రూప్యములును,
నిలింప కామించుల నీటుచు కాలదన్న, సుందరీమణియు,
లభించుచుండ, చలింపకతోసివుచ్చువారెవరుండురు ?
ఏ మానవుని హృదయము చలింపకుండును ? సరేం
ద్రా! జయించితినిసుమా ! ధన్యడవు ! నిత్యసంతో
షివి నీవుగాక మరెవ్వరు ? స్వకుటుంబము భరింపరాని

దారిద్ర్యమునబడి, మృగ్గుచుండ నిరశనవృత్తమును
 బూని గీతామృతపానము సేయుచుంటివా ? నరేంద్రా
 ఆహా ! నిక్కమగు స్థిత ప్రజ్ఞుడవునీవే భగవద్గీతను
 చదువుటకు రెండు మూడు గంటలుచాలును గాని
 దానిసారముచుగోలి జీర్ణింపజేసికొనుట కెన్నిజన్మము
 లెత్తనలెనోగదా ? భారతీయుల రక్తబిందువులలో,
 గీతాసారము లీనమైనచో, కర్ణాచరణోద్యుక్తులై, న
 డుములుబిగించి, నిలిచినచో, దాస్యవిమోచనమచిర
 కాలమునగలుగదా ? హైదవులారా ! భగవద్గీత
 హిందూగుతమునకు ముఖము తెలిసినదా ? భరత
 మాత, పుక్కులకత్యంత ప్రేమతో నొసంగిన, స్వాతంత్ర్య
 త్రస్థన దుగ్ధమిదియే ముప్పదిమూడుకోట్ల భారతీయు
 లరక్తనాళములను, చైతన్యప్రభాభాసితములనుజేయు,
 దివ్యామృతధారయిది దేశమాతా ! నరేంద్రుని
 పంటి తనయులున్న నీకేమిలోటు ? భవదమలపాదార
 విందసేవైక దీక్షాపరవశులై, త్యాగవహ్నికాత్మబలి
 నొసంగుటకు సిద్ధముగనున్న తనయులున్నంతవరకు నీకే
 మిలోటు జననీ ! ఔరా ! నరేంద్రా ! అష్టలిత
 బ్రహ్మచర్యవృత్త దీక్షాబద్ధకంకణుడవై, కామకోర్కా

దులజయించి, జీవితాశయములకు జిచ్చవెట్టి, మీదు
 విక్రియి కష్టపరంపరలను బ్రాధించితెచ్చి, నెత్తినిడు
 కొని, లోకకళ్యాణమునకై జీవయాత్రసాగింప సిద్ధప
 డిన నిన్నేమందును? వినిర్మలహృదయజ్యోతి నానాటికి
 దేహమునకు దివ్యతేజము నొసంగుచుండ, స్వచ్ఛసు
 వర్ణచ్ఛాయందనిరారుచు, విజాతీ యాశములలోని,
 మంచిని స్వీకరించి, జాతీయాశయముల మేళవించి,
 హిందూమతమున ధర్మింప నవతరించిన మహాపురుషుడ
 వు గాబోలు? - సందేహములేదు సరేం
 దా! భవదీయ జ్ఞానప్రవాహ, సనూవేశముతో,
 భావిభారత భాగ్యనిర్మాణ దివ్యవ హిని, హైందవమ
 తపునరుద్ధరణాధారమై, సర్వజనాంగీకారమై విలసిల్లు
 గాత! మాతా! భువనేశ్వరీ! నీవెంత ధన్య
 రాలవమ్మా! ఇట్టి తనయుడుదయించినందులకు నీవు
 గర్వపడవలదా? తల్లీ! నీ బాధభరింపరానీదే, గాని,
 కష్టములు కలకాలముండవు నీ పుత్రుడులోకోత్తరపు
 రుషుడుగాబోవుచున్నాడు, నీ వేలపరితపించెదవు తల్లీ!

(ప్రవేశము, ధృవచేత్వరీ)

భువ — ఎవరినివా, రామా !

రామ — (తెప్పరిల్లి) లేదే ?

భువ — “భువనేశ్వరీ,” యని పిలిచినట్లు వింటినే

రామ — ఓహూ ! నా లోనీ నేదయో, చెప్పకొనుచు,
 “నామ మిచ్చరించితిని గాబోలు

భువ — నరేంద్రుడగుడెచెనా ?

రామ — లేదు

భువ — అక్కరకువచ్చిన పుత్రుడుండియు, సగచాటడవల
 సిచ్చిన నాగతి నేయందును ?

రామ — తల్లీ ! అతడులోకోత్తరపురుషుడగుమా ! నీవే
 పరితపించెదవు ?

భువ — ఎవరుచెప్పిరి ?

రామ — అతనిముఖ లక్షణములే చాటుచున్నవి వినిర్మూ
 ప్రవర్తనము చాటుటలేదా ?

భువ — లేమిడిని సూచించుచున్న ముఖలక్షణములు నీకట్లు
 తోచుచున్నవిగాబోలు ? ఎంతటి వెట్టివాడవు ! కన్న
 తల్లి కన్నముపెట్టలేనినాడు లోకోత్తరపురుషుడగురా ?

రామ — సర్వసంగ పరిత్యాగియగు నానాడు నీ కొఱకు శ్రద్ధనహించునా ? జగత్కుటుంబము నద్దరించబూట్టిన మహాత్ముడిని, రామకృష్ణుని చెప్పియుండలేదా ? తపస్సంపన్నని మాటలబద్ధములగునా ?

భువ — ఐన, సరేంద్రునిక, నింకకరాదా ?

రామ — రావచ్చును, రాకిపోవచ్చును — తామరాకుపై నీటిబొట్టువలె, నలడి ప్రపంచమున సంచరించుచు చున్నాడు

భువ — సన్నీవిపత్సముడ్రిమున్నండి, దాటింపగలవారెవ్వర, తండ్రి !

రామ — సరేంద్రుడు తనకష్టములను గుర స్వామికైగింప నేగి నట్లు లెలియుచున్నది అచిరికాలమున రాగలడు

భువ — బాగున్నది సన్యాసి, సన్యాసి, నాశ్రయించిన లభించునది బూడిదయే గదా ?

రామ — అట్లనకుము అతడు సంకల్పసిద్ధుడు, దేవిసాయమున నతడు సరేంద్రుని రక్షింపగలడు

భువ — ఏమో 2

రామ — మాతా ! మన శ్వాంతి లేవుడు గ్రంథపఠనమే
తరణాపాయము భాగవతము జదివెదను, లోనికేగు
దము, రమ్మ —

(సమ్ప్రదితరు)

రంగము IX

(రామకృష్ణుడు సమాధిలో నుండును, నరేంద్రుడు
ప్రవేశించి కూర్చొన)

రామ — (కనలతెంచి) వచ్చితివా, నరేంద్రా !

నరే — ఇప్పుడె నచ్చితిని

రామ — నీ యాగమసము దేవించు నాకు తెలిపివది
సుమా !

నరే — దేవి మీకిప్పుడు గనపించినదా !

రామ — ఇప్పుడేయననే ? ఎప్పుడును ప్రత్యక్షమే
(కనులుమూయును)

నరే — ఆశ్చర్యము !

[ఆనందబాష్పములు గల్గిస్తూ, రామకృష్ణుడు
కను దెరిచి నరేంద్రుని జూచున నరేం
దుడు కన్నీరు గార్చును ఒకరి నొకరు
జూచుకొందురు]

రామ — అర్థమైనదా ?

సరేం — ?

రామ — మాతగునేవింపుము లోకముచుద్ధంపుము

సరేం — స్వామి ! దాసుడొక సాయము నపీక్షించుచు
న్నాడు

రామ — కుటుంబరక్షణమేనా ?

సరేం — చిత్తము భరింపలేకన్నాను, నా కొఱకు దేవిని
జ్ఞానింపుడు స్వామి !

రామ — ఈ విషయము నేకు దేవిస్తవగుదునా ?

సరేం — మఱినాగతి ?

రామ — నీవే మాతనడుగుము

సరేం — నాకు పరిచయములేదుగదా ?

రామ — లేకున్న కలిగించుకొనుము నిశ్చలుడవై, చూచు
టకు సంకల్పించుము

సరేం — మార్గమగోచరముస్వామి !

రామ — సరేందా ! మనసుండిన మార్గముండదా ? నేడు
మంగళవారము శుభప్రదమగు సమయమిది అల్ల

యమునకేగి మనసారప్రాడ్ధించి, నీకష్టముల విన్నవి,
—చుక్కొనుము పోయిరమ్మ

నరేం — చిత్తము

(నరేంద్రుని పార్శ్వమున నున్నకాళికాయమున
బ్రవేశించుచు)

నరేం — నడకలు మందగించుచున్నవేమి? దేహము కంపించుచున్నదే? శరీరము తేలికయగుచున్నది (దేవిని సమీపించుచు) ఓహూ! ఏమిచైతన్య ప్రకాశము? నిర్జీవప్రతిమ నోవమై తేజరిల్లుచున్నది నేత్రగోళములు మిరుమిట్లు గొల్పు కాంతితో ప్రజ్వరిల్లుచున్నవి ఇదేమి? ఏదివ్యశక్తియో, నాహృదయాంతరాళమున బ్రవేశించుచున్నదే? (అలకించుచు) శబ్దమేదియో శ్రవణగోచరమగుచున్నది దేవి! చూచితిని, సంశయవిచ్ఛేదమైనది తల్లీ! ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! సమస్త జడవదార్థములయందు పైతము, నీవ్రంటివనియు, పరిపూర్ణాత్మశక్తి ప్రకటనావకాశములకై, వేచియుందువనియు, నిష్ఠాదు గ్రహించితిని, ఆ! ఏమనచున్నావు? తల్లీ! “ఏమికావలె

“సయా?” ప్రశ్నించుచున్నావు ఇంకెమిగావలెను ?
 నీ దక్కసభాగ్యము భించినదిగదా ? ఇదే, కావలసినది
 సర్వకాలసర్వావస్థయందును, పవిత్రహృదయుడవై,
 నిన్న ధ్యానించు యోగ్యతను బ్రసాదించుముతల్లీ !
 పాపభూయిష్టములగు తుచ్ఛసౌఖ్యముల కాసింపను
 క్షణికములగు లోకస్యవహారిముల గోరను, సంతోష
 సందముల యుగతలముల గూర్చొనుటకన్నవగు సత్య
 స్వరూపమును దయచేయుము మాతా ! (కన్నలు
 మూసి, యొక క్షణములిచి బయలుదేరి, రామకృ
 ప్పాని సమీపించును)

రామ — నరేంద్రుడు దేవిని దర్శించి నచ్చుచున్నాడు ,
 ఆహా ! అతని కవనీయ ముఖారవిద
 మె తతేజోవంతమైబడి ? మానసాంగర్లతమైన, భక్త్యా
 వేశము లావదనగుండలమున విస్పష్టముగ జిత్రింపబడి
 నవి మల్లికార్జునుమ ధారశ్యమును ధిక్కరించు, దం
 తపంక్తి యాతనిహృదయనైర్మల్యమును జాటుచున్నది
 (నరేంద్రుడు సమీపించుచు)

రామ — మాతన, దర్శించితివా, నరేంద్రా !

నరేం — భవదాశిర్వచ బల ప్రభాసముచే, దేవితో స
— భాషింపగలిగితిని స్వామీ! బ్రహ్మసంధమనుభవించి
తిని

రామ — నరమొసగినదా?

నరేం — లేదు, మహాత్మా! నే నా విషయ మడుగమఱచి
పోయితిని

రామ — మఱచితివా? బుద్ధిలేనిపని శేసితివేమి? నీకష్టము
లామెకు విన్నవించుకొనము మఱుబోయిరమ్మ

నరేం — చిత్తిము

[నరేంద్రుడు నిష్క్రమించును
రామకృష్ణుడు సమాధిలో నుండును]

రామ — (కనలుతెరచి) ఆహా! ఎంతటిస్థిరచిత్తిము ఈ
రిగూడ నదేజరిగియుండనోపు

(నరేంద్రుడు సమీపించున)

రామ — ఏమిసరేంద్రా?

నరేం — మహాత్మా! ?

రామ — అక్షిగితివా ?

నరేం — క్షమించు అమగుటకు మనసొప్పులేదు.

రామ — ఎంతటి యవివేకము ? “అడుగున్న నమ్మయైగ
పెట్టదు” తెలియునా ?

నరేం — ఎఱుగుదును.

రామ — ఇప్పుడేమిచేయునువు ?

నరేం — చుట్టియొక పర్యాయమేగి తప్పక యడిగి వచ్చెనను సేవా ?

రామ — మంచిది.

(నరేందుడు నిష్క్రమించును)

రామ — ఇత డీ నారిగూడ నదేవిధముగ రాగలడు
కానిమ్ము సంకల్పించిన కార్యము సఫలమైనది ఉత్త
మ మార్గమున బెట్ట గలిగితిని గదా ?

నరేం — (నడచుచు) ఛీ! ఛీ! సిగ్గు! రాజాధి
రాజును దర్శించి కూర్మాయలడుగు కొను మూఢు
లుందురా ? దేవిసీస్వల్ప విషయమా అడుగవలసినది?
నేనట్లు చేయుచు (నెమకకు దిరిగి రామకృష్ణుని సమీ

పించి, తీవ్రముగ) గురవర్యా ! ఇదంతయు మీ మోసమే ? గ్రహించితిని లేకున్న మూడుపర్యా-
యములు దేవిని దర్శించియు అక్షగదలచిన దాని నడుగలేకపోదురా ? ఏటిమోటలు ?

రామ — (నవ్వుచు) చరేంద్రా ! ధన్యడవు ! భయపడకుము నీకుటుంబమున కికమంద, పొట్టకున, బట్టకున, మాత్రము లోపమండదు నీవు శ్రద్ధచహింపవలసి దీక్షకుటుంబము కొఱకుగాదు మఱియొక పెన్సకుటుంబము నీపై నాధారపడియున్నది (ఆశీర్వాదపూర్వకముగ) మానవ సేవజేయుము లోకమునధర్మపుము

నరేం — మహాప్రసాదము

END.

THE HALL

FREE READING

మనముల వర్తమాన పరిమళము

త ప్పొ వ్వు ల వ ట్టి క.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
“ప్రశంస”	1	ప్రశంశ	ప్రశంస
1	8	అన్య	అన్య
10	10	నిష్ట	నిష్ట
14	2	యాశ	నాశ
14	7	యనమానము	నమమానము
15	10	అనతికాలము	అనతికాలము
18	3	స్థియమందుట	స్థితియందుడుట
”	”	తటస్థించినది	తటస్థించినది
19	12	సచ్చితానంద	సచ్చిదానంద
24	7	యెలుగెత్తి	నెలుగెత్తి
30	13	ప్రత్యక్షగుభక్షవన	ప్రత్యక్షాను [భవక్షన
32	1	యువృష	యువవా
37	10	అనఅవసర	అనవసర
42	4	పోగు	పోవుగు